

Svenska fiskefartyg på export till Västsahara

I Dakhla, Västsahara, finns en flotta med marockanska trålare som fiskar intensivt i det ockuperade Västsaharas vatten. Stora delar av flottan har importerats från Sverige och andra nordiska länder.

Ett av de största hoten mot världshaven är överfiske. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) uppskattar att över 87 procent av alla fiskbestånd i världens hav är antingen fullt utnyttjade, överexploaterade eller utarmade. Överfisket är i sin tur starkt kopplat till överkapacitet i fiskeflottan. Antalet fartyg och fiskare är helt enkelt för många i relation till hur mycket fisk som kan fångas på ett hållbart sätt. Inom EU har man på olika sätt försökt reducera kapaciteten, men utan att lyckas – i dag kan EU:s fiskeflotta fånga två till tre gånger mer fisk än vad som är hållbart för bestånden.

Sverige införde 2009 ett system för att minska kapaciteten i den pelagiska flottan. Systemet kallas ITQ (Individual Transferable Quotas) och innebär att en andel av den fiskekvot som tilldelas Sverige (av EU) delas ut till fiskarna som individuella fiskekvot-

ter som kan köpas och säljas. Efter införandet av systemet har man kunnat se en tydlig minskning av antal fartyg och av kapacitet i den pelagiska flottan. Syftet med reformen är en reduktion av fiskekapacitet, men i stället för att skrotas har många av fartygen exporterats. När överblivna fiskefartyg från Sverige eller övriga EU söker sig till andra fiskevatten löser det inte något problem, eftersom överkapaciteten är global.

Åtta svenska fartyg. När det gäller de fartyg som tagits ur den svenska flottan efter att ITQ-systemet infördes så är exporten av fartyg särskilt anmärkningsvärd.

Av femton exporterade fartyg mellan 2009 och 2013 har fem nämligen sålts till fisket utanför Västsahara. Sammanlagt har åtta far-

”De åtta fartygen från Sverige ingår nu i den marockanska RSW-flottan som i sin helhet består av 21 fartyg.”

tyg exporterats dit mellan 2007 och början av 2013. Vattnen utanför Västsaharas kust karaktäriseras av så kallade upwellings, eller uppvällningar, som för med sig kallt näringsrikt vatten till ytan. Här har det genom tiderna funnits gott om fisk och Marockos fiskeindustri bygger till stor del på den fisk som landas i de västsahariska hamnarna. De senaste åren har man med hjälp av fångsterna där ökat sin fiskeexport kraftigt, bland annat till Europa.

Fisken försvinner. I hamnstaden Dakhla finns det i dag en flotta på drygt tjugo marockanska moderna fiskefartyg, så kallade RSW-trålare, med kyltankar ombord och specialiserade på pelagiskt fiske, det vill säga fiske efter bland annat sardin och makrill. Fartygen bedriver ett intensivt fiske och de en gång rika bestånden håller på att utarmas – i dag är det bara sardinbeståndet som inte är antingen fullt ut exploaterat eller redan överexploaterat. De marockanska makthavarnas ambition att bygga ut och modernisera fisket har gjort att de efterfrågar både moderna fartyg och nordisk expertis på pelagiskt fiske. De åtta fartygen från Sverige in-

går nu i den marockanska RSW-flottan som i sin helhet består av 21 fartyg.

Åtta nordiska fartyg. Ytterligare åtta har importerats från andra nordiska länder. Reformen som infördes för att rädda svenska fiskbestånd har alltså inte varit lyckad i ett globalt perspektiv och rent katastrofal ur västsahariernas perspektiv. FN:s rättschef Hans Corell har tydligt uttryckt att västsaharier ska vara tillfrågade när deras naturresurser utnyttjas. Utan deras medgivande strider en exploatering mot internationell rätt. Det finns inget sådant medgivande från västsaharierna, som tvärtom tydligt uttryckt sitt missnöje med vad de kallar en pågående plundring av deras fiskeresurser.

Göteborgsfiskare pendlar till Dakhla. I det lilla samhället Fiskebäck strax väster om Göteborg finns det en lång tradition av fiske utanför Västsahara. Härifrån kommer Ove Ahlström och Lennart Kjellberg som bedriver fiske utanför Västsahara sen 90-talet och som 2012 ställdes inför rätta för otillåtet fiske där under åren 2007 och 2008. I det lilla västsvenska kustsamhället finns många fa-

Västsaharier i El Aaiún protesterade mot fiskeavtalet i december. Många greps.

EU-parlamentet godkände fiskeavtalet med Marocko

Den 10 december röstades fiskeavtalet igenom i EU-parlamentet med siffrorna 310 för, 204 emot och 49 nedlagda röster.

Det betyder att 126 fiskefartyg från elva EU-länder får fiska utanför Marockos – och framför allt Västsaharas kust. För detta tillstånd får Marocko varje år 40 miljoner euro av EU och 10 miljoner euro av fartygsägarna. Avtalet gäller i fyra år.

Innan eu-parlamentarikerna röstade hade både bidrags- och utvecklingsutskottet sagt nej till avtalet medan fiskeutskottet, som av hävd brukar förespråka fiskerörelsens intresse sa ja.

För två år sedan röstade eu-parlamentet nej till ett liknande avtal på grund av att avtalet också gällde Västsaharas vatten och för att avtalet sades var ekonomiskt oföresvarbart, ”EU:s sämsta”, och miljömässigt ohållbart.

EU-kommissionen presenterade avtalet i juli. I november röstade EU-fiskeministerrar. Sverige och Danmark röstade nej till avtalet. Finland, Storbritannien och Nederländerna la ned sina röster. Det fanns

alltså inte någon majoritet i Ministerrådet för att stoppa avtalet.

21 folkrättsexperten från tio olika länder dömde under hösten ut det nya avtalet i ett gemensamt uttalande. Avtalet ansågs bryta mot internationell lag. Västsahara tillhör inte Marocko. Västsaharierna har inte gett tillstånd till fiske och de har inte heller fått del av vinsterna.

– Det är tragiskt att EU-parlamentet godkänner detta avtal som bryter mot folkrätten, och det är en sorglig ironi att detta sker på FN:s internationella dag för mänskliga rättigheter. Men vi tänker inte släppa frågan. Nu fortsätter vi att sätta press på kommissionen och på Marocko så att de redovisar hur avtalet implementeras. Parlamentet har fått omfattande löften om att avtalet skall respektera mänskliga rättigheter och att vi ska få all nödvändig information om hur pengarna från avtalet används. Detta är inte över ännu, sa eu-parlamentarikern och miljöpartisten Isabella Lövin, som inom fiskeutskottet bedrivit en envis kamp mot avtalet.

**Text: Lena Thunberg
Bild: Anonym**

miljöföretag som genom åren ägt och bemannat fartyg i Västsahara. I dag ägs fartygen i Västsahara inte längre av svenskar, med undantag för Zander som våren 2013 fortfarande ägdes av Lennart Kjellberg. Men många fiskare pendlar regelbundet ner till Dakhla för att arbeta på fartygen. Hamnen i Fiskebäck används också för renovering och ombyggnad av båtar som exporteras till Marocko. Ett exempel är fartyget Adrar från Norge. Det låg för ombyggnad i Fiskebäck i januari 2013 och nu befinner det sig utanför Västsaharas kust. Hösten 2013 uppmärksammades Adrar på grund av bilder som tydligt visar hur personalen på bå-

ten slänger stora mängder fisk överbord.

I den svenska riksdagen finns en politisk enighet kring västsahariernas rätt till självständighet. Sverige har stöttat västsaharierna exempelvis genom att rösta mot fiskeavtalet mellan EU och Marocko. Samtidigt har svenska fiskare under hela 2000-talet, och särskilt de senaste fem åren, hjälpt Marocko att exploatera västsahariska fiskeresurser genom att bidra med fartyg, expertis och arbetskraft.

**Text: Lena Frändberg
Bild: Anonym**

**Researcher till Greenpeace-rapporten
Exporting exploitation, nov 2013**